

قصه زخم‌های کهنه برای نسل تازه

جنگ جهانی دوم از نگاه ادبیات کودک

لورا پرینگلتون

Laura Pringeton

شیوا خویی

جنگ جهانی دوم، علی‌رغم این‌که برای آمریکایی‌ها چهار سال بیشتر طول نکشیده، اما نقش قابل توجهی در تاریخ ادبیات کودکان آمریکا داشته است. کتاب‌های بسیاری راجع به افرادی که در زمان جنگ کودک بودند و درباره سازگاری و بقای‌شان نوشته شده است. خود من در سال‌های جنگ، کودک بودم و به روشنی به خاطر دارم که عادات مطالعه من در آن زمان شکل گرفت و تثبیت شد. به نظرم در آن دوره، ادبیات بسیار ناچیزی در زمینه جنگ وجود داشته و اغلب آن حجم ناچیز هم، اگر نگوییم همه آن، بلافاصله بعد از جنگ و نه در زمان وقوع آن نوشته شده است.

به هر حال، تحقیق ژان وود گریسون نشان می‌دهد که بیشتر از سیصد عنوان کتاب با موضوعات مربوط به جنگ، در طول جنگ‌های جهانی اول و دوم، در انگلیس برای کودکان و بیشتر از چهارصد کتاب در ایالات متحده منتشر شده است. او موضوع داستان‌ها را به این ترتیب طبقه‌بندی می‌کند:

جبهه درون مرزی، جبهه داخلی در کشورهای دیگر، عقب‌نشینی، پرواز، عملیات دریایی، جاسوس‌ها، جنگ زمینی، حیوانات، خرابکاری و نقش دختران در عملیات‌ها (گریسون ۱۹۸۱). گریسون دریافت که هیچ تفاوت معناداری بین کتاب‌های انگلیسی و آمریکایی وجود ندارد. به نظر او، کتاب‌های ارزشمند بسیار کم هستند.

به خاطر دارم که خواننده بسیار پرحرارتی بودم و اوقات فراغتم را با خواندن کتاب‌هایی که بیشتر نوشته نویسنده محبوبم، اندرو دانگ بودند، پرمی‌کردم و باز یادم می‌آید که در طول رشد ادبی‌ام، چند رمان عشقی هم خواندم که ترجیح می‌دادم آن‌ها را در کنج خیالاتم پنهان کنم. نه این‌که از خواندن آن‌ها شرم‌منده باشم، بلکه به این منظور که در جای امنی قرارشان دهم تا بعضی اوقات بتوانم به آن‌ها پناه ببرم. نیازی به گفتن نیست که من به عنوان کودکی در طول جنگ، برای اطفای حس کنج‌کاوی‌ام، در ادبیات به دنبال جنایت و قساوت و بیهودگی انکارناپذیر کشته شدن انسان‌ها در جنگ نبودم. موضوع تحقیق من این است که بینم نویسندگان دیگر (غیر از نویسندگان معاصر من)، چه احساسی درباره جنگ در خلال ادبیات کودکان داشته‌اند؟

تحقیقات و بررسی‌های من، تأثیر انکارناپذیر و جنگ جهانی دوم بر ادبیات کودکان را نشان خواهد داد. انگیزه اصلی من برای پیگیری این تحقیقات این بود که خودم در آن دوران کودک بودم. مارسیا شوتز و دکتر ژان گرینلو (۱۹۷۵)، بیست و دو کتاب را در پژوهشی مربوط به کتب کودکان در طول جنگ، مورد بررسی قرار دادند. این کتاب‌ها بعد از جنگ و در دهه ۷۰ نوشته شده بودند. این محققان می‌گویند که کتاب‌هایی با موضوع جنگ جهانی دوم، از اواخر دهه پنجاه افزایش یافته و در طول دهه شصت تا هفتاد، این روند ادامه یافته، اما بعد از آن کم‌رنگ شده است. رسانه نوشتاری امروز، بیشتر از قبل مخاطب دارد؛ چرا که تعداد بیشتری از مردم و نیز کودکان می‌توانند بخوانند.

کتاب‌های مورد بررسی شوتز و گرینلو، به دو گروه تقسیم می‌شوند: (۱) آن‌هایی که اواخر دهه پنجاه و اوایل دهه شصت منتشر شدند (۲) آن‌هایی که از سال ۱۹۶۵ به بعد نشر یافته‌اند. نویسندگان کتاب‌های گروه اول،

جنگ را رقت‌انگیز، تکان‌دهنده و واقع‌بینانه تصویر می‌کنند و وحشت‌ها و تراژدی‌های آن را زنده می‌سازند. بعضی از عناوین مهم در این گروه، عبارتند از: خانه شصت پدر (۱۹۵۶)، نوشته میندرت وی یونگ، سکوت در دانکوک (۱۹۶۲)، نوشته جان تانیس و سوارکاران کوچک (۱۹۶۳) و من هرگز پروانه دیگری ندیدم (۱۹۶۴)، نوشته مارگاریتا شمین.

گروه دوم که از ۱۹۶۵ به بعد منتشر شده‌اند و بیشتر هم پایان خوشی ندارند، عبارتند از: دشمن او، دوست او (۱۹۶۷)، نوشته جان تانیس، بازگشت به هیروشیما (۱۹۷۰)، اثر بتی ژان لیتون و جشن معصومیت اثر جیمز فورمن.

کتاب بازگشت به هیروشیما، نوشته بتی ژان لیفتون، اثری واقع‌گراست که آثار بمب اتمی را که در ۶ اوت سال ۱۹۴۵ روی هیروشیما افتاد، به تصویر می‌کشد. کتاب شامل تصاویر فراوانی است تا هیچ راهی برای گریز از واقعیات جنگ باقی نگذارد.

جشن معصومیت (۱۹۷۰)، اثر جیمز فورمن، کتابی تخیلی است، اما بر پایه حوادث واقعی. در این کتاب، دو دوست صمیمی و همه دانشجویان دانشگاه مونیخ، در جنگ اعلامیه‌های رز سفید را علیه هیتلر و نازیسم می‌نوشتند و منتشر می‌کردند.

شوتز و گر، کتاب‌های دیگری را که نشانگر تأثیر رشد دهنده جنگ روی کودکان است، مورد بررسی قرار داده‌اند. شش رمان جیمز فورمن از این قبیل است: آسمان جزیره کورت، زنگ یهودا را به صدا درآور (۱۹۶۵)، اسب‌های خشم (۱۹۶۷)، خائنین (۱۹۶۸)، دشمن من، برادر من (۱۹۶۹) و جشن معصومیت.

در زنگ یهودا را به صدا درآور، در یونان بعد از جنگ، نیکولاس و آنجلا بعد از این که مادرشان را از دست می‌دهند، توسط یک چریک کمونیست ربوده می‌شوند. سپس از زندان می‌گریزند و چندین جوان دیگر را هم به وطن خود برمی‌گردانند.

در اسب‌های خشم، هانس پانزده ساله، به ساخت یک برج ضدهوایی در نزدیکی مونیخ کمک می‌کند و هیچ نمی‌داند چقدر مانده تا خودش هم کشته شود. در خائنین، پل در خرابکاری علیه رایش شرکت می‌کند تا شهرش را از ویرانی توسط نازی‌ها نجات دهد. دانیل شانزده ساله، از یک اردوگاه یهودی، در پایان جنگ جهانی دوم جان سالم به در می‌برد و داستان از این‌جا شروع می‌شود. بنابراین، برای او دوران کودکی، از پیش پایان یافته است.

دو کتاب دیگر که مورد استقبال قرار گرفته و جایزه برده‌اند و آثار رشددهندگی و بالندگی جنگ بر کودکان را نشان می‌دهند، تابستان سرباز آلمانی من (۱۹۷۳)، اثر بتی گرین و اتاق طبقه بالا (۱۹۷۲)، اثر جوانا رایس است. کتاب اخیر، ترس پنهان شدن را که وقتی از نگاه کودک است، بسیار زنده‌تر می‌نماید، به رخ می‌کشد. اگر بخواهیم نظریات شوتز و گرینلو را خلاصه کنیم، باید بگوییم که کودکان امروزی، مجموعه‌ای نفیس از کتب مربوط به جنگ جهانی دوم در اختیار دارند؛ کتاب‌هایی که واقعیات گزنده و آن‌چه به روز مردم می‌آورد، در آن‌ها به روشنی مشهود است.

در تویچی‌های ماشینی، اثر رابرت وستان، نویسنده بسیار واقع‌بینانه رابطه بین یک خلبان دشمن و گروهی از جوانان طبقه کارگر را به تصویر می‌کشد. او از توصیف چنین جنگ‌هایی فراتر می‌رود و به جنگ پایان‌ناپذیر و مداوم بین نسل‌ها اشاره می‌کند: «آلمانی‌ها دیگر تنها دشمن ما نیستند. همه بزرگ‌ترها حالا نوعی دشمن به حساب می‌آیند.» (ص ۵۹)

پشت خطوط را جست‌وجو کن، نوشته یوگن رایس، از دو مرد جوان در روسیه صحبت می‌کند که از بیشترین خسارات و تلفات در طول جنگ رنج برده است. این دو جوان، سه سال تمام به شیوه رابینسون کروزوئه، از دشمن پنهان می‌شدند و زنده می‌مانند. رایس یک گزارشگر جنگ است که چندین اثر برای کودکان تألیف کرده است. جست‌وجو یکی از آن‌هاست که در سال ۱۹۴۶ در روسیه جایزه برد، اما تا سال ۱۹۷۴ ترجمه نشد.

تابستان سرباز آلمانی من، داستان دختر جوانی است که در جریان پرتلاطم بالندگی خود، در پی ایجاد روابط نزدیک است. بل ری، اثر شیللا برنفرود، تأثیرات مرگبار و ویرانی‌های جنگ را بیشتر از بقیه نشان می‌دهد. بل ری سگی است که بسیاری از شخصیت‌های داستان، زندگی خود را مدیون او هستند. در طول کتاب، برنفرود سگ را چون موجود معصومی که در فعالیت‌های مهلک مردی، به عنوان طعمه گرفتار شده، به تصویر می‌کشد؛ موجودی که در رنج و بی‌حرمتی‌های جنگ سهیم است. اگر به کودکان فرصت داده شود تا تاریخچه جنگ

اگر به کودکان فرصت داده شود تا تاریخچه جنگ کشورشان را همراه آثاری که برای کودکان کشورهای دیگر به رشته تحریر درآمده - به خصوص آثاری که منعکس‌کننده نظریات مردم آن کشور نسبت به جنگ است - را بخوانند، در آن صورت جنگ جهانی دوم، بعد و چشم‌انداز عمیق‌تر و وسیع‌تری خواهد یافت.

کتاب ماه کودک و نوجوان خرداد، تیر و مرداد ۸۵

۱۰۶

**اگر بخواهیم
نظریات شوتز
و گرینلو را
خلاصه کنیم،
باید بگوییم که
کودکان امروزی،
مجموعه‌ای نفیس
از کتب مربوط به
جنگ جهانی دوم
در اختیار دارند؛
کتاب‌هایی که
واقعیات گزنده و
آنچه به روز مردم
می‌آورد، در آن‌ها
به روشنی
مشهود است.**

کشورشان را همراه آثاری که برای کودکان کشورهای دیگر به رشته تحریر درآمده - به خصوص آثاری که منعکس‌کننده نظریات مردم آن کشور نسبت به جنگ است - را بخوانند، در آن صورت جنگ جهانی دوم، بعد و چشم‌انداز عمیق‌تر و وسیع‌تری خواهد یافت.

دیوید ال. جیمز (۱۹۷۷)، بر کتاب‌های اخیر در مورد جنگ جهانی دوم، مروری داشته است. او بر این واقعیت که بسیاری نویسندگان، برای به تصویر کشیدن چالش‌های روحی و روانی‌ای که جنگ تولید می‌کند، رغبتی ندارند، تأسف می‌خورد. او از میان چهارده کتابی که بررسی کرده، دو کتاب را برای کاوش عمیق‌تر انتخاب می‌کند: توپچی‌های ماشینی، اثر رابرت وستال و جنگ کری، اثر نینا بوودن.

در توپچی‌های ماشینی، گروهی از کودکان یک تفنگ خودکار را به غنیمت می‌برند و به کمک یک خلبان آلمانی که جان سالم به در برده و گروگان آن‌هاست، آن را به کار می‌اندازند و علیه گروهی نظامی لهستانی، به اشتباه به جای مهاجمان آلمانی، استفاده می‌کنند. خلبان به سختی مجروح می‌شود و بسیاری از فرماندهان بزرگسال کشته می‌شوند. این کتاب از ما می‌خواهد به شجاعت فیزیکی، دید احترام‌آمیزتری داشته باشیم. در پایان، دو پدر، شجاعت پسران‌شان را مورد تقدیر و تحسین قرار می‌دهند.

هستر برتون، نویسنده کتاب با وجود این همه وحشت است که در مورد عقب‌نشینی از دانکرک نوشته شده. هیزم‌ها، اثر جیل پیتون والش، از دو کودک که از خانه می‌گریزند و عملیات متهوران‌های انجام می‌دهند، سخن می‌راند. بازگشت، اثر پنلویه، داستانی درون‌گرایانه، درباره برادر و خواهری است که از خانه می‌گریزند و با یک افسر فرمانده همراه می‌شوند: افسری که پدرشان قبلاً او را اخراج کرده بود. کتاب با مرگ ادوارد در جنگ کره پایان می‌یابد. در کتاب جنگ که نوشته پگی وود فرد است، مسائل اخلاقی مربوط به همیاری و مقاومت در جنگ، طرح می‌شود و نمونه‌های فراوانی از قهرمانی در آن به چشم می‌خورد. مورگنشتین انگلیسی است و از فرمانده خود نفرت دارد، اما احساس می‌کند به هر جهت باید برای کشورش بجنگد. او خود را در میان انسان‌هایی می‌بیند که عقاید و ایده‌های‌شان بسیار غیرانسانی است و دچار اشمئزاز می‌شود.

در بررسی ادبیات کودکان ایالات متحده، بتسی هیزن (۱۹۸۰)، به این واقعیت اشاره می‌کند که چون ایالات متحده آمریکا، هرگز کشوری تحت اشغال نبوده و نیز در طول جنگ جهانی دوم، در صحنه جنگ قرار نگرفته، جنس رمان‌های منتشر شده در آن، متفاوت است. هیزن اشاره می‌کند که تعداد کتاب‌های تخیلی درباره حوادث نظامی، سیاسی و اجتماعی تقریباً دو برابر کتاب‌های غیرتخیلی است. کتاب‌های جنگ پترس، پرواز دور از وطن، خاطرات آنفرانک و بقیه کتاب‌ها جذب ادبیات کودک آمریکا شده‌اند. دیگر منابع تجارب دست اول

کتاب‌ماه کودک و نوجوان
خرداد، تیر و مرداد ۸۵

عکس از دیوید سیمور

جنگ، پناهندگانی هستند که به آمریکا گریخته و از هفت خوان خود نوشته‌اند. بعضی داستان‌های واقعی و برگرفته از خاطرات شخصی، از این قرارند: نجات یافته که مرگ خانواده‌ها، جزو یک خانواده یهودی هندی را واقع‌نگاری می‌کند و نیز در آن سوی دروازه که راجع به مقاومت یهودی‌ها در لهستان است.

آثار انگشت‌شماری در ادبیات کودکان وجود دارند که جنگ را ستایش کرده‌اند. به نظر می‌رسد سه نوع ادبیات کودک و نوجوان در زمینه جنگ جهانی دوم وجود داشته باشد. گروه اول به وسیله کسانی که مرحله‌ای از جنگ را تجربه و لمس کرده‌اند، نوشته شده است. این گروه، مهارت و تخصص این کار را نداشته‌اند. گروه دوم، اثر آن‌هایی است که تجربه‌ای دست اول درباره جنگ نداشته‌اند، اما داستان‌نویسی می‌دانسته‌اند. گروه سوم را نویسندگانی که هم تجربه شخصی جنگ و دانش به قلم آوردن آن را داشته، به رشته تحریر درآورده است. گروه اخیر، جنگ و درد و رنج آن را به درون خانه‌های خوانندگان می‌آورد.

به عقیده هیزن، آنچه از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است، آن است که کودکان از طریق ادبیات، هزینه‌های جبران‌ناپذیر انسانی را تجربه و درک کنند. کلاس‌های تاریخ و تکالیف مربوط به آن، نباید تنها شامل حفظ اسامی و وقایع، بلکه دربرگیرنده جدایی‌ها، مرگ و میرها و ویرانی‌هایی باشد که چهره حقیقی و زشت جنگ را به ما نشان می‌دهد:

دانش‌آموزان باید بتوانند با خواندن این ادبیات، تانک‌ها، هواپیماها و استراتژی‌های جنگی و تفاوت‌شان را با اسباب بازی‌ها لمس و تجربه کنند. این درک برای کسانی که صلح آینده در دستان آن‌هاست، حیاتی می‌نماید.

در سال ۱۹۷۹ و ۱۹۸۰، مجله بوک برد، خلاصه مقالاتی را تحت عنوان «انعکاس جنگ جهانی دوم در کتاب‌های کودکان» منتشر کرد. (کامینسکی و دیگران، ۱۹۷۹ و ۱۹۸۰). کامینسکی (۱۹۷۹) می‌نویسد که حجم قابل توجهی ادبیات برای جوانان وجود دارد که به آن‌ها اطلاعات زیادی در مورد این جنگ می‌دهد. او کتاب‌هایی را ذکر می‌کند که خواننده را با روایت‌های‌شان تحت تأثیر قرار داده‌اند. کتاب‌هایی که این برداشت را القا می‌کنند که بدبختی‌ها زمانی آغاز شد که آلمان‌ها مجبور شدند بگریزند.

جنویر هامبرت (۱۹۸۰)، ادبیات جنگ برای کودکان و جوانان فرانسه را مورد تحلیل قرار می‌دهد. او چند کتاب را به طور ریزبینانه‌ای مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد و اهداف آن‌ها را به دو بخش تقسیم می‌کند:

(۱) آشنایی جوان امروز با بخشی از تاریخ ملی خود، به منظور درک بهتر وضعیت حال حاضر

**اگر می‌خواهیم جنگ را
به عنوان عکس‌العملی
غیر خردمندانه،
در اختلاف‌های گروهی
مردود بشماریم،
آشنایی و اطلاع‌رسانی
به نسل حاضر
کودکان مدرسه‌ای،
درباره فلاکت و
تراژدی وسیع و رنج
حاصل از جنگ،
امری حیاتی می‌نماید.**

کتاب ماه کودک و نوجوان
خرداد، تیر و مرداد ۸۵

۱۰۵

۲) توصیف قساوت‌ها و شناخت‌های جنگ، بدون غلو

عنوان پایان‌نامه ماری ژان لابنفلز در سال ۱۹۷۵، «بررسی موضوع جنگ در ادبیات دوره راهنمایی، در طول سال‌های ۱۹۷۵ - ۱۹۴۰ بود». هدف اصلی تحقیق او، بررسی کتاب‌های کودکان در زمینه تم جنگ بود.

به اعتقاد او، اگر می‌خواهیم جنگ را به عنوان عکس‌العملی غیر خردمندانه، در اختلاف‌های گروهی مردود بشماریم، آشنایی و اطلاع‌رسانی به نسل حاضر کودکان مدرسه‌ای، درباره فلاکت و تراژدی وسیع و رنج حاصل از جنگ، امری حیاتی می‌نماید.

تحقیق او نشان می‌دهد که اوایل نوجوانی، یعنی از هفت تا نه سالگی، سن ایده‌آل برای مطالعه در مورد مفاهیم اجتماعی، مانند جنگ و صلح و خواندن آثار ادبی معاصر در زمینه جنگ است. فصل اول تز او راجع به تأثیر رمان نوجوان، روی شکل‌گیری روابط انسانی برای این گروه سنی است. این تحقیق نشان می‌دهد که عقاید دانش‌آموزان درباره معضلات اجتماعی، متأثر از خواندن است. فصل دوم، نتایج بیش از سی سال تحقیق روی عقاید دانش‌آموزان دوره راهنمایی نسبت به جنگ و صلح و دانش آن‌ها را در این زمینه، مورد بررسی قرار می‌دهد. فصل سوم، نظریات نویسندگان قدیمی‌تر را در مورد جنگ بررسی می‌کند و دگرگونی‌هایی را که در ادبیات جنگ بزرگسال رخ داده، به بحث می‌نشیند. فصول چهارم و پنجم، رمان‌های نوجوان مربوط به جنگ‌های معاصر را با رمان‌های موضوع جنگ جهانی دوم مقایسه می‌کند. فصل شش با سه پیشنهاد خاتمه می‌یابد:

۱) مدرسه‌ها باید در سطح راهنمایی، روی علت‌ها و معلول‌های جنگ تأکید کنند و راه‌حل‌های جایگزین را مورد بحث و بررسی قرار دهند.

۲) ادبیات داستانی دوره راهنمایی، در پرورش و ترویج درک بین‌المللی برای دانش‌آموزان این گروه سنی حائز اهمیت به سزایی است.

۳) تحقیق بیشتری باید انجام شود تا تأثیر ادبیات مرتبط با مسائل روز اجتماعی، روی عقاید و رفتار نوجوانان روشن شود و مورد تحلیل قرار گیرد.

من تحقیقات فراوانی انجام داده‌ام و به نویسندگان زیادی، چه آمریکایی و چه از کشورهای دیگر برخورد کرده‌ام که جنگ جهانی دوم را پس از زمینه کتاب‌های خود قرار داده‌اند. کودکان و نوجوانان، خواه آن‌هایی که اهل مطالعه نیستند و خواه خوانندگان حرفه‌ای، از شعر، داستان، رمان و فیلم‌هایی که در این زمینه وجود دارند، بهره می‌برند و تأثیر می‌گیرند.

من همیشه به دانش‌آموزانم گفته‌ام که از کودکان تا کلاس سوم ابتدایی، آن‌ها یاد می‌گیرند که بخوانند و از کلاس چهارم به بعد، می‌خوانند تا یاد بگیرند. هیچ ابزار مؤثرتر و مناسب‌تری برای جذب آن‌ها به قلمرو زیبای ادبیات وجود ندارد.

ادبیات سنتی (شامل دوره کلاسیک) فانتزی مدرن، رمان‌های واقع‌گرایانه تخیلی و غیرتخیلی نیز فرصت‌های بی‌شماری برای یادگیری و لذت بردن ارائه می‌دهند. حتی موسیقی و هنر می‌تواند با ادبیات کودکان، معجونی عالی به دست دهد. طبق واحدهای درسی و اهدافی که من برای آن‌ها تنظیم کرده‌ام، دانش‌آموزان بعضی از علل جنگ، پیامدها و عواقب آن را خواهد خوانند. سپس خلاصه کتاب‌ها را خواهند نوشت و در مورد کنترل‌های قانونی و دولتی بحث خواهند کرد. به علاوه، در مورد راه‌های تغییر روش، به جای جنگ و نتایج متفاوت این راه‌ها، تحقیق خواهند کرد. به عنوان سرگرمی و تفنن از مدها، غذاها، سلیقه‌ها و اقتصاد دوران مربوط به جنگ هم می‌توان صحبت به میان آورد.

منابع بسیار متنوعند. در این جا به تعدادی از نقدهایی که نوشته‌ام، اشاره می‌کنم.

قدم گذاشتن روی تَرَکها (۱۹۹۱)، رمانی تاریخی و شرح حال گونه است، نوشته ماری داوینینگ هان. او خاطرات خود را از جنگ، زمانی که کودکی بیش نبوده، در بیست فصل با روایت اول شخص، به رشته تحریر درآورده است. کتاب با تلاش مارگارت بیکر و بهترین دوستش برای دفاع در برابر قلدری به نام گردی اسمیت شروع می‌شود. گردی مرتب به پروپای آن‌ها می‌پیچید. به نظر می‌رسد برایش مهم نیست که آن‌ها دختر هستند. زمان جنگ است و هر دو قهرمان داستان، برادری در خدمت سربازی دارند.

علی‌رغم این که کودکان آمریکایی مستقیماً با جنگ مواجه نبوده‌اند، اما همان جنگ این دختران با گردی اسمیت را استعاره‌ای از همان جنگ در نظر می‌گیرد. دخترها مدام در فکر راهی هستند که از شر گردی در امان بمانند و فاصله‌شان را با او حفظ کنند. ماجرای گردی زمانی برملا می‌شود که دو دختر، او را تا جنگل تعقیب

آثار انگشت‌شماری

در ادبیات کودکان

وجود دارند که

جنگ را ستایش

کرده‌اند.

به نظر می‌رسد

سه نوع ادبیات کودک

و نوجوان در زمینه

جنگ جهانی دوم

وجود داشته باشد.

گروه اول به وسیله

کسانی که مرحله‌ای

از جنگ را تجربه و

لمس کرده‌اند،

نوشته شده است.

این گروه، مهارت و

تخصص این‌کار را

نداشته‌اند. گروه دوم،

اثر آن‌هایی است که

تجربه‌ای دست اول

درباره جنگ را

نداشته‌اند، اما

داستان‌نویسی

می‌دانسته‌اند.

گروه سوم را

نویسندگانی که

هم تجربه شخصی

جنگ و دانش به قلم

آوردن آن را داشته،

به رشته تحریر

درآورده است.

گروه اخیر، جنگ و

درد و رنج آن را

به درون خانه‌های

خوانندگان می‌آورند.

عکس از دیوید سیمور

می‌کنند و می‌بینند که او با برادر بزرگ‌ترش استوارت ملاقات می‌کند؛ برادری که قرار بوده در ارتش باشد. هان او را مخالفی با وجدان تصور می‌کند که به خاطر عقایدش، از خدمت ارتش گریخته است. او از ترس بازگشت به خانه پدری مستبد، در جنگل پنهان شده است. آن‌ها درمی‌یابند که احتمالاً رفتار ناشایست گردی هم متأثر از پدر است. پدر، دائم‌الخمی است که مدام نسبت به همسر، بچه‌ها و حیوانات‌شان رفتاری اهانت‌آمیز دارد. گردی که به شدت به برادرش وفادار است، به او در پنهان شدنش کمک می‌کند و در هر فرصتی به ملاقاتش می‌رود. اگر استوارت بیمار نشده بود، این وضعیت احتمالاً خیلی بیشتر طول می‌کشید. دخترها بعد از دیدن رفتار پدر گردی با او، نسبت به او احساس رقت‌باری پیدا می‌کنند. آن‌ها می‌کوشند برای بهبود حال استوارت، به او کمک کنند، اما حال او بدتر می‌شود. دخترها تصمیم می‌گیرند جریان را با بزرگ‌تری در میان بگذارند و کمکی واقعی بگیرند. استوارت برای مدتی نزد خانواده باربارا می‌رود و آن‌جا بهبود می‌یابد. والدین باربارا نمی‌دانند او یک سرباز فراری است. باربارا ترجیح می‌دهد به آنها نگوید. پدر الیزابت یک پلیس است و دخترها می‌خواهند او را در جریان وضعیت آقای اسمیت قرار بدهند تا دستگیرش کند.

خانم بیکر به دخترش مارگارت، یعنی راوی داستان ما، می‌گوید که فقط خانم اسمیت می‌تواند مسبب دستگیری آقای اسمیت شود و او، زمانی که استوارت به خانه برمی‌گردد و پدرش تا سرحد مرگ کتکش می‌زند، این کار را می‌کند.

داستان پایان خوشی دارد، باربارا و استوارت ازدواج می‌کنند و آقای اسمیت دستگیر می‌شود. علی‌رغم همه زیر و بمها، زمانی که هان تاروپود جنگ را می‌بافد، دخترها استوارت را فراری خطاب می‌کنند. خانم بیکر نمی‌تواند باور کند که مارگارت به یک فراری کمک می‌کند، در حالی که برادرش برای کشور می‌جنگد و نهایتاً جانش را برای این هدف فدا خواهد کرد. هان در داستان خود، از فاصله‌ای معین به جنگ می‌نگرد. راوی او به عنوان یک کودک، از این دریچه است که جنگ را می‌بیند. او درگیر مشکلات خانوادگی است؛ گردی که به

**در زنگ یهودا را
به صدا در آور،
در یونان بعد از جنگ،
نیکولاس و آنجلا
بعد از این‌که مادرشان
را از دست می‌دهند،
توسط یک چریک
کمونیسست ربوده
می‌شوند.
سپس از زندان
می‌گریزند و
چندین جوان دیگر را
هم به وطن خود
برمی‌گردانند.**

کتاب‌ماه کودک و نوجوان
خرداد، تیر و مرداد ۸۵

پروپای بقیه می‌پیچد، خانم اسمیت که زنی سرخورده است، همسایگان فقیر و... به نظر می‌رسد جنگ، ریسمانی است که کتاب را یکپارچه می‌سازد. مرگ برادر قهرمان داستان، به اندازه خشونت جنگ، نزدیک و قابل لمس است. شهر هنوز درگیر مشکلات خانوادگی و داخلی است...

جنگ به طور ظریفی با زندگی مردم عادی درهم تنیده شده است. به این ترتیب، تعادل تقریباً بی‌نقص این شهر تخیلی، ملال‌آور و غم‌انگیز نیست. جنگ از خلال نگاه کودکی نقل می‌شود که راوی ماست. جزیره کی (Cay)، نوشته تئودور تیلور، کتابی مشتمل بر نوزده فصل است که مربوط به جنگ در شبه قاره هند می‌شود. این کتاب جایزه کتاب کودکان جین آدامز را در سال ۱۹۶۹ از آن خود کرد. می‌توان آن را در گروه دوم از طبقه‌بندی شوتر و گرنیلو، در زمرهٔ رمان واقع‌بینانه به شمار آورد. داستان در فوریه ۱۹۴۲، در جزیره‌ای به نام کورااکائو که بزرگ‌ترین جزیره هلند در نزدیکی خلیج ونزوئلاست، اتفاق می‌افتد؛ جایی که راوی ما فیلیپ زندگی می‌کند.

فیلیپ پسری یازده ساله است که پدرش در پالایشگاه نفتکش‌های حوضچه‌های نفتی کار می‌کند. زمانی که نفتکش بزرگ انگلیسی غرق می‌شود، مادر فیلیپ تصمیم می‌گیرد او را به خانه‌اش در ایالات متحده بازگرداند. آن‌ها پدر وطن‌پرست را ترک می‌کنند و با یک کشتی باری کوچک هلندی، رهسپار خانه می‌شوند. دو روز بعد از ترک پاناما، کشتی آن‌ها غرق می‌شود. اتفاقی برای قایق نجات می‌افتد و فیلیپ و مادرش خود را در آب می‌یابند. آن‌ها نزدیک هم هستند، اما چیزی به سر فیلیپ بر خورد می‌کند و او هوشیاری‌اش را از دست می‌دهد و وقتی به هوش می‌آید، خودش را در قایقی با یک سیاه‌پوست قوی هیکل، به نام تیموتی و یک گربه می‌یابد. تیموتی با لهجهٔ هند غربی خودش، به او می‌گوید که به عقیده او، مادر فیلیپ جایش در قایقی مثل مال آن‌ها امن است. پس از چند روز، به علت تأخیر در مداوای ضربه‌ای که به سر فیلیپ وارد شده بود، او بینایی‌اش را از دست می‌دهد. تیموتی از او مراقبت می‌کند تا زمانی که آن‌ها به جزیره کی که متروکه است می‌رسند. تیموتی، فیلیپ و گربه برای چند هفته آن‌جا می‌مانند. تیموتی به فیلیپ یاد می‌دهد چگونه از خودش مراقبت کند. آن‌ها سرپناهی می‌سازند و از سنگ‌های سپید ساحل روی آن قرار می‌دهند تا شاید نجات یابند...

چند بار هواپیماهایی بر فراز جزیره پرواز می‌کنند، اما علامت «کمک» را نمی‌بینند. آن‌ها زندگی روزمره - شان را ادامه می‌دهند تا این که تبدادی تیموتی را می‌کنند و خانه‌شان را خراب می‌کند. فیلیپ زنده می‌ماند (تیموتی نجاتش می‌دهد) با وجود این که نایبناست، از آوریل تا اواخر اوت زنده می‌ماند.

جنگ، پس از آن که کشتی غرق شد، ظاهراً ارتباطی با آن‌ها ندارد. اگر چه شاید عامل نجات نیافتن آن‌ها از جزیره باشد در بهترین حالت، این داستانی واقع‌گرایانه است که جنگ را از نگاه کودکی یازده ساله و تیموتی پیر به تصویر می‌کشد.

در پایان جنگ، پدر فیلیپ در کمپانی شل سلطنتی هلند دیگر نیازی به او نیست، همسر و فرزندش را برمی‌دارد و از کورااکائو می‌رود. فیلیپ سه عمل جراحی روی چشمانش انجام می‌دهد و اگر چه مجبور است عینک بزند، از این که بینایی‌اش را بازیافته، بسیار شکرگذار است. او سوگند یاد می‌کند که جزیره تنهای کوچکی را که جسد تیموتی در آن دفن شده، پیدا کند.

این کتاب داستانی حزن‌انگیز دارد که به علت جنگ جهانی دوم اتفاق می‌افتد. من با شوتر و گرنیلو که عقیده دارند جنگ می‌تواند سبب رشد و بالندگی کودکان شود، موافقم. این تجربه‌ای واقع‌گرایانه است که فیلیپ مجبور است به دور از خانواده، آن را لمس کند. آن‌ها مشکلات خاص و زمان را دارند و تا انتهای کتاب، ما نمی‌دانیم که نجات خواهند یافت. این کتاب اثری درخشان است و فکر می‌کنم دانش‌آموزان کلاس پنجم، می‌توانند با بسیاری از قهرمانان آن همذات‌پنداری کنند؛ علی‌رغم این که بیشتر آن‌ها مجبور نبوده‌اند در دوران جنگ زندگی کنند. فیلیپ با خود توشه فرهنگی هم می‌آورد.

جامعه قبلاً به او آموخته که به تیموتی نگاهی تحقیرآمیز داشته باشد و بلافاصله او را به طبقه‌ای از مردم که در وطنش در اسکله‌ها پرسه می‌زنند، نسبت دهد، اما تحقیر او دیری نمی‌پاید. به زودی درمی‌یابد که برای بقای خود، مجبور است به این شخص تکیه کند. اوایل فیلیپ سعی می‌کند با هر عبارت و کنایه‌ای او را مورد استهزا قرار دهد، اما تیلور به آرامی زندگی خود را به او پیوند می‌زند و فیلیپ وابسته تیموتی می‌شود؛ همان‌گونه که پدرش وابسته بود. هر قدر در داستان پیش برویم، احساس می‌کنیم این دو به هم نزدیک‌تر و نزدیک‌تر می‌شوند. جنگ پس زمینه‌ای دور است. من مطالعه این کتاب را به عنوان یک اثر برجسته تاریخی و واقع‌گرایانه، به کودکان توصیه می‌کنم.

طبق واحدهای درسی و اهدافی که من برای آن‌ها تنظیم کرده‌ام، دانش‌آموزان بعضی از علل جنگ، پیامدها و عواقب آن را خواهند خواند. سپس خلاصه کتاب‌ها را خواهند نوشت و در مورد کنترل‌های قانونی و دولتی بحث خواهند کرد. به علاوه، در مورد راه‌های تغییر روش، به جای جنگ و نتایج متفاوت این راه‌ها، تحقیق خواهند کرد. به عنوان سرگرمی و تفنن از مدها، غذاها، سلیقه‌ها و اقتصاد دوران مربوط به جنگ هم می‌توان صحبت به میان آورد.

